

AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ MORFEM SƏRHƏDLƏRİNİN DƏYİŞMƏSİNDƏN YARANAN
SÖZ CÜTLƏRİNƏ DAİR

Araşdırmalar göstərir ki, ingilis dilində söz və morfem sərhədlərinin dəyişməsi ilə ikili məna ifadə edən birləşmələr olduğu kimi, Azərbaycan dilində də söz və morfem sərhədlərinin dəyişməsi ilə ikili, hətta üçlü məna ifadə edən birləşmələr vardır. İngilis dilinin materialından fərqli olaraq, Azərbaycan dilində bu qəbildən olan birləşmələr əsasən Azərbaycan el ədəbiyyatının lirik qolunu təşkil edən bayatılarda və aşiq yaradıcılığında müşahidə edilir.

Bayatılar yeddi hecadan və dörd misradan ibarət olan məzmunca çox çeşidli lirik bir janr növüdür. "Bayatı" bir söz termini kimi həm "köhnə, boyat" kəlməsi ilə əlaqələndirilmiş, həm də totem kimi mənalandırılmış (Mahmud Kəşqari), həm də Oğuz xan nəvəsi, Çün xanın ikinci oğlu Boyatın, sonralar isə əski azərbaycanlıların soy kökündə əhəmiyyətli rol oynamış eyni adlı qəbilə, tayfa, elin adı ilə bağlanmışdır [1, s. 5].

Azərbaycan dilində cinas sözlərin iştirakına görə bayatı və qoşmanı iki qrupa bölmək olur: 1) qafiyələri cinas sözlərdən olan bayatılar; 2) qafiyələri cinas sözlərdən olmayan bayatılar. Eyni prinsip üzrə qoşmanı da iki qrupa bölmək olur: 1) qafiyələri cinas sözlərdən ibarət olmayan qoşma; 2) qafiyələri cinas sözlərdən ibarət olan qoşma. Qafiyələri cinas sözlərdən ibarət olan (şəkilcə, formaca eyni, mənacə müxtəlif) şeir forması *təcnis* adlanır. Təcnis qoşmanın bir şeir növüdür. Məsələn:

Adət budur, yar xəbərin yar+alar, (açıq keçid)

Mənim yarım zəif canım yaralar. (qapalı keçid)

Təcnisin bir forması *ciğalı təcnisdir*. Ciğalı təcnis bayatı ilə təcnisin birliyindən formalaşır. Belə ki, təcnisin hər iki misrasından sonra ciğə bəndi, yəni bir bayatı verilir. Belədə bayatının qafiyələri, təcnisin qafiyələri ilə eyni, həmahəng olur. Deyilənləri Aşiq Ələsgərin "Başa-baş" adlı ciğalı təcnisinin bir bəndi ilə əyani şəkildə nəzərdən keçirək:

Ələsgərəm, dərdim budur, ay ağa!

Eynim yaşı leysan kimi a yağa.

Mən aşıqəm, ay ağa!

Piltə yanar a yağa.

Mərd sözümü üzə söylər,

Heç yapışmaz ayağa

Gah baş olan, gah da düşər ayağa,

Kimsə vurmaz fələk ilə başa-baş.

Bu ciğalı təcnisin əsas (qoşma) bəndində iki morfemli (*ayağ+a*) cinas sözü özündən əlavə daha iki məna ifadə edə bilir ki, onların da açıq keçid (open juncture) təzahürü, formalaşması cümlə vurğusu ilə reallaşır. Belə ki, birinci misrada xitab kimi çıxış edən "ay ağa" birləşməsində cümlə vurğusunun birinci morfem (*ay*) üzərində olması ikinci morfemin vurğusunu zəiflədir və bu halda morfem sərhədi [*ay+ağa*], yəni [*y+a*] arasından keçir, ikinci misrada "Ayağa" sözü bu fonetik kontekstdə üç morfemdən [*a+yağ+a*] ibarətdir. Bu birləşmədə morfem sərhədi *a+yağa*, yəni [*a+y*] arasından keçir. Bu birləşmədə açıq keçid birinci [*a*] saitinin uzadılması (uzun variantda) və vurğunun sonuncu hecanın üzərində reallaşması ilə baş verir. Üçüncü misrada işlənən "ayağa" sözü üçüncü mənada (*ayağa düşmək*) qapalı keçiddə işlənir. Belə ki, üç morfemdən (*ay ağa, a yağa, ayağ-a*) ibarət olan "ayağa" sözü üçüncü misrada iki morfemlə söz kimi çıxış edir. Eyni morfem bölgüsü, məna müxtəlifliyi ciğə bəndində olan cinas qafiyələrdə də özünü nümayiş etdirir: *ay+ağa – a+yağa – ayağa*. Beləliklə, bu ciğalı təcnisdə iki morfem cinas sözü olan [*ayağ+a*] məna baxımından daha iki fərqli məna ifadə edən [*ay+ağa*] [*a+yağa*] açıq keçiddə qarşılaşdırılır.

Qafiyəsi "Oda para" birləşməsi olan bir bayatı daha iki morfem sərhədi ilə ayrılıqda bilir, hər üç halda fiziki forma, quruluş, eyni olmasına baxmayaraq, onların morfem sərhədlərindəki açıq keçid müxtəlif mənalar ifadə edir:

Mən aşıq oda+para,

Ay doğdu, o+da+para

Varmı bir odu sönmüş?

Canımdan od+apara[3, s. 243]

Araşdırmalar göstərir ki, dilin mənalı vahidlərinin (sözlərin, morfemlərin və s.) yalnız fonemlərlə deyil, prosodik vasitələrlə də hüdüdlənir, yəni sözlərin və formalarının səddi müəyyən fonoloji vasitələrdə signal edilir. Azərbaycan dilində tərkibində cinas olan bəndlərin mənasının qavranılmasında, anlaşılmasında morfemlərin səddinin düzgün müəyyənləşdirilməsində vurğunun rolu böyükdür. Bu bayatıda "od apara" birləşməsi bənd daxilində cümlə vurğusu vasitəsilə müxtəlif element tərkibində morfemlərə üzvlənir və bəndin ümumi məzmununun qavranılması birləşmənin (*oda, o da, od*) kimi tanınması üçün akustik perseptiv təminat yaradır.

Azərbaycan dilində qafiyələri cinas olan söz və morfemlərin tanınması və mənanın anlaşılması, prosodik ünsürlərdən, xüsusilə cümlə vurğusundan asılı olur.

¹¹ ADU

Bayatılarla yanaşı, aşıq yaradıcılığında cinas sözlər də geniş yer alır. Bu baxımdan Aşıq Ələsgərin qoşmasından bir bəndə nəzər yetirək:

*Tikdirmisən qəsr, eyvan, oda sən,
Bu nökarin, o sevdiyin o da sən;
Qıya baxdın məni saldın oda sən
İnsaf eylə gəl könlümün narın üz.*

Qafiyələri cinas sözlərdən ibarət olan bu təcnisdə “oda” sözü cinasdır və bu sözlər leksik-qrammatik cəhətdən fərqləndiyi kimi prosodik cəhətdən də fərqlənir. Birinci misrada “oda” sözü isimdir və ev, otaq mənasında, üçüncü misrada mürəkkəb feilin bir hissəsi, yəni “oda salmaq”, “yandırmaq” mənasında işlənmişdir. İkinci misrada bu söz bir növ iki morfemə bölünərək (o, əvəzliyi və bağlayıcı) özünü açıq keçid (open juncture) hadisəsi kimi nümayiş etdirir ki, bu hadisə də vurğunun “oda” sözünün son hecasından birinci hecaya keçilməsi ilə reallaşır, nəticədə sözün ifadə etdiyi mənə də dəyişir. Bu bəndin birinci və üçüncü misralarında işlənən “oda” sözlərində vurğunun son hecası üzərində olsa da, bu sözlər həm mənə, həm də prosodik baxımdan eyni deyildir.

Belə ki, birinci misrada işlənən “oda” sözü həmcins üzv olduğunda qalxan tonla ifadə edilir və əşya adı bildirdiyindən isimdir və iki morfemə bölünmə potensialı məhduddur və təkmorfemlidir. Üçüncü misrada “oda” sözü iki morfemdən ibarətdir (od+a – yönlük hal) və bu söz forması statik vurğu ilə realizə olunur.

Qeyd edək ki, ingilis dilində ikili mənə ifadə edən söz və morfem birləşmələri bu dildə kifayət qədərdir və onları reallaşdıran fonetik vasitələr müxtəlif və rəngarəngdir. Bu qəbildən olan söz və morfem birləşmələri ingilis dilinin rabitəli nitqində, tələffüzündə çox tez-tez baş verən xarakterik xüsusiyyətdir.

Azərbaycan dilində isə ikili, üçlü mənə ifadə edən açıq keçid /+/ əsasən cinas qafiyəli bayatılarda və aşıq yaradıcılığında, xüsusilə qoşmanın təcnis və cığalı təcnis formalarında çox tez-tez rast gəlinən və bu dilin folklor nümunələri üçün səciyyəvi olan bir hadisədir. Bayatılar “Əziziyəm, əzizim” və “mən aşıq” sözləri ilə başlayan lirik bir janrdır. Bununla belə, adi danışqda da açıq keçid müşahidə edilir. Məsələn, “Gözləyir göy çəmənini” ifadəsində “göy çəmən” təyini söz birləşməsində olduğu kimi, cümlə vurğusu birinci komponent üzərində olur və bu halda morfem sərhədi, yəni açıq keçid /+/ vurğunun təsirindən “göy+çəmənini” daha dəqiq ifadə edilərsə [j+tʃ] samitləri qovuşduğundan keçir. Əgər cümlə vurğusu “çəmənini” sözünün birinci hecası üzərinə keçərsə, bu halda ifadə “gözləyir Göyçə məni” söyləmi kimi fonetik forma alır. Bu söyləmdə cümlə vurğusu “Göyçə” sözünün son hecasına yer alır və açıq keçid [Göyçə+məni] arasında baş verir: [gözləyir göy+çəmənini] – [gözləyir göyçə+məni].

Azərbaycan dilində cinas qafiyəli bayatıları və təcnisləri nəzərdən keçirdikdə məlum olur ki, bu dildə cinas sözlər əsasən ikili, müəyyən hallarda isə üçlü mənə ifadə etmək qabiliyyətinə malikdir.

İndi isə söz və morfem sərhədini nişanlayan fonetik vasitələrin təhlilini nəzərdən keçirək:

*Əzizim gülə, naz...
Bülbül eylər gülə naz,
Girdim dost bağçasına,
Ağlayan çox, gülən az. (M.Füzuli)*

Bu bayatının birinci və ikinci misralarında işlənən “gülə naz” birləşməsi üç morfemdən ibarətdir: [gül+ə+naz] dördüncü misrada üç morfemdən [gül+ən+az] ibarətdir. Birinci misrada yönlük hal şəkilçi morfemi “gül” morfemi ilə sıx bağlı olduğundan açıq keçid [ə+n] seqmentləri arasında baş verir. İkinci halda gül+ə morfeminə əlavə edilən [n] fonemi mənəca yeni morfem formalaşdırır [ən], belə də açıq keçid [gülən+az][n+a] seqmentləri arasında olur. Bu birləşmə də qarşılaşma [gülə+naz] – [gülən+az] formasında baş verir. Düşünmək olar ki, sonuncu misrada [n] foneminin yer dəyişməsi yeni mənə ilə çıxış edir və bu da həmin misrada kontrast vurğunun baş verməsinə səbəb olur. Digər tərəfdən, birinci cinas birləşmənin heca quruluşu da qarşılaşma yaradır: CVC + CVC – CVCVC + VC

“Nə yatmışan, oyan gül”, “Bu yan bağca, o yan gül” cinas qafiyəli bayatı misrasının birinci bəndində işlənən cinas birləşməsində morfem sərhədi [oyan+gül] arasından keçir. İkinci misrada bu birləşmə üç morfem formalaşdırır: [o+yan+gül] və bir-birindən fərqli mənə yaradır. Belə ki, “oyan gül” ikili morfem strukturu üçlü morfem strukturu ilə qarşılaşdırılır: [oyan+gül] – [o+yan+gül]. Bu birləşmələrin ikili və üçlü morfem strukturun formalaşmasında cümlə vurğusu əsas vasitə kimi çıxış edir. Belə ki, ikinci misranın tərkibində olan “bu” və “o” əvəzliliklərinin qarşılaşdırılması [o] foneminin “oyanmaq” feilinin əmr formasından ayırır və buda [o] və [yan] morfemlərini yeni mənə kəsb etməsinə çıxış verir: Bu yan bağca, / o + yan + gül.

Qeyd edək ki, morfem sərhədinin dəyişməsi söyləmin heca strukturun da dəyişiklik yaradır: VCVC + CVC – V + CVC + CVC

“Bu aşıq qəm əridir”, “Ay üzün qəməridir” cinas qafiyəli bayatı misralarında açıq keçid (open juncture) qapalı keçid (close juncture) qarşılaşdırılır. Belə ki, birinci misrada morfem sərhədi [m+ə] samitləri arasından keçir [qəm+əridir]. Burada birinci söz (qəm) tək morfemdən, ikinci söz isə iki morfemdən ibarətdir [ərit-ərid+ir]. İkinci misrada isə [qəmər+i-dir] sözü üç morfemdən ibarətdir. Burada “əridir” “qəməridir” sözlərinin sonunda gələn “dir” morfemi formaca eyni olsa da, qrammatik mənə baxımından eyni deyildir. Belə ki, “əridir” sözündə olan “dir” formasında birinci samiti olan [d] “əritmək” feilində olan [t] samitinin cingiltiilmiş variantdır, “ir” morfemi isə indiki zaman şəkilçisidir. İkinci misrada olan “qəməridir” sözündə “dir” isə sözdəyişdirici şəkilçi morfem kimi xəbərlilik kateqoriyasının üçüncü şəxsin təkini bildirir. Bu sözdəki “i” morfemi isə sifət bildirən şəkilçidir.

Qeyd edək ki, qeyd edilən misralarda "dir" fonetik formaların eyni olsa da, onlar qrammatik mənalara görə müxtəlifdir və bu da özünü vurğuların müxtəlif hecalarda olmasına dəlalət edir.

Belə ki, birinci misra [*Bu aşıq qəm əridir*] bir statik, bir əsas (nüvə) və bir ikinci dərəcəli vurğu ilə reallaşdığı halda, ikinci misra [*Ay üzün qəməridir*] isə bir statik, bir ikinci dərəcəli və nüvə vurğusu ilə reallaşır: [*qəm əridir – qəməridir*]. Birinci cinas qafiyədə "qəm" sözünün nüvə vurğusu ilə reallaşması onu "əridir" sözündən ayırır. İkinci halda "qəməridir" sözündə bir vurğu olduğundan morfem sərhədi bir növ bağlanır, qapanır. Digər tərəfdən, birinci fonetik forma olan "dir" ikinci dərəcəli vurğu, ikinci cinas qafiyədə morfem olan [dir] və vurğusuz reallaşır.

Bu deyilənlərlə əlaqədar bir məqamı da qeyd etmək yerinə düşərdi. Azərbaycan dilində üç "dir" forması özünü göstərir: 1) [t] samitinin iki sait arasında cingiltiəşməsi (*öyrət-öyrədir, ərit-əridir* və s.); 2) feil köklərinə artırılaraq, təsirsiz feillərdən təsirli, təsirli feillərdən isə icbar növdə olan feillər əmələ gətirir; 3) xəbər kateqoriyasının üçüncü şəxsin təkini bildirən şəkilçi morfem. Belə ki, birinci forma olan "d+ir", əslində "ir"-dir vurğu daşıyıcısı kimi çıxış edir. İkinci və üçüncü formalar omonim şəkilçi morfemlərdir. Təsirli feillər yaratdıqda və icbar növdə olan feillərdə vurğulu olur (*güldür, düzdür*). Xəbər şəkilçisi kimi işləndikdə vurğusuz olur. O, güldür, düzdür.

Açıq və qapalı keçidin qarşılaşdırılması bir morfem (heca) daxilində də baş verə bilər. Məsələn, "*Mən aşıq, otağından*", "*Qaşların o tağından*" misralarında [otağından] sözü bir morfem sərhədi ilə [o+tağından] qarşılaşdırılır və açıq keçid "o" və "tağ" morfemləri arasında keçir. Bu halda morfem sərhədi fonetik vasitə kimi "otağından" sözündən [o] saitinin vurğu vasitəsilə reallaşmış ayrılması baş verir və o, ayrılıqda morfem kimi funksiyasını yerinə yetirmiş olur: [otağından] – [o+tağından]

Açıq keçidi formalaşdıran amillərdən biri də iki söz qovuşuğunda samitlərin progressiv və regressiv istiqamətdə yer dəyişməsində özünü göstərir. Bu da birləşmələrdə fərqli mənə yaranmasına səbəb olur. Məsələn, "*Əzizim kasad olmaz*", "*Mərd əli kasad olmaz*", "*Yüz namərd çörəyin, Doğrasan, kasa dolmaz*" misralarında cinas qafiyə yarıdan [d] samitinin progressiv, yəni ikinci komponentə keçməsi ilə baş verdiyini demək olar [kasad+olmaz] – [kasa+dolmaz].

Qeyd edək ki, birinci və ikinci birləşmə mürəkkəb feildən ibarət olduğundan əsasən bir vurğu ilə reallaşır və vurğu isə birinci komponent üzərində olur (*kasad olmaz*). Köməkçi feil isə vurğusuz olur. Digər tərəfdən, cingiltili samit olan [d] söz sonunda karlaşır. İkinci birləşmədə [d] samiti söz əvvəlində gəlir və onun üçüncü fəzası, sonu saitə birləşdiyi üçün qüvvətli olur. Bu birləşmədə "dolmaz" əsas feil olduğundan vurğu ilə reallaşır (*Doğrasan, kasa dolmaz*). Belə ki, bu cinas qafiyəli birləşmələrin qarşılaşdırılmasında əsas fonetik vasitə kimi cümlə vurğusu və [d] samitinin karlaşması və güclü sonluğa malik olması ilə şərtləndiyini demək olar.

Bununla yanaşı, bu birləşmələrin birinci tərəfinin əsas, ikinci tərəfinin köməkçi feil olduğundan əsas sözdə bir növ bitişik tələffüz olunur və birləşmədə bir növ qapalı keçid təəssüratı yaranır. İkinci birləşmədə hər iki element vurğu ilə reallaşdığından açıq keçid özünü daha aydın təzahür etdirir.

Cinas qafiyəli birləşmələrdə açıq keçidi (morfem sərhədini) formalaşmasına səbəb olan amillərdən biri də regressiv istiqamətdə (söz qovuşuğunda sağdan sola) fonemin yerinin dəyişməsidir. Məsələn,

*Əzizim qəlbi nara,
Tutuşdu qəlbi nara,
Üzdə dost dəyənlərin,
Get öyrən, qəlbin ara.*

Bu bayatının iki misrasında "qəlbi nara" birləşməsi, bir növ, təkrar olunur. Düşünmək olar ki, birinci misrada "qəlbi" sözü "hündür", "uca" nar ağacı mənasında ikinci misrada isə onun könlünün (onun qəlbi)nara meyilli olması mənasında işləndiyini demək olar. Digər tərəfdən, birinci misrada "qəlbi" sözü bir morfemdən, ikinci "qəlb+i" sözü isə iki morfemdən ibarətdir. Birinci halda [i] fonemini "qəlbi", "hündür" mənasında işləndiyindən həmin morfemdən ayrılmazdı, ikinci halda isə [i] fonemi həmin morfemdən ayrılıb götürülə bilər, çünki bu kontekstdə o qrammatik mənə (mənsubiyyət) kəsb edir (*onun qəlb+i*). Bu baxımdan ikinci misrada işlənən "qəlbi nara" birləşməsi mənaca dördüncü misrada işlənən "qəlbi+n ara" birləşməsi ilə daha yaxından səslənir (*Get öyrən, (onların) qəlbin ara*). Bu cinas qafiyəli bayatıda "qəlbi+nara" birləşməsi "qəlbin ara" birləşməsi ilə qarşılaşdırılır: /qəlbi+nara/ – /qəlbin ara/. Birinci birləşmədə açıq keçid [i] və [n], ikinci də isə [n+a] fonemləri arasından keçir. Bu cinas qafiyəli misranın ikinci birləşməsində açıq keçidin formalaşmasına səbəb kimi [n] foneminin regressiv yer dəyişməsini [n] sonunun uzun tələffüzünü, "ara" sözünün ikinci hecasında vurğunun güclü reallaşması ilə nişanlandığını demək olar. Başqa sözlə, [n] foneminin yer dəyişməsi yeni morfem cütlərinin yaranmasına çıxış verir.

Araşdırmalar göstərir ki, cinas qafiyəli birləşmələrdə ikili morfem sərhədi ilə yanaşı, üçlü morfem sərhədi ilə müşayiət olunan birləşmələr də vardır. Məsələn,

*Bu yerdə su dayandı,
Od gəldi su da yandı,
Dərdimi suya dedim,
Alışdı su da yandı.*

Birinci bayatıda "su dayandı" birləşməsi daha iki morfem sərhədi ilə özünü təzahür etdirir: /su dayandı/ – /suda+yandı/ – /su da +yandı/.

Qeyd edək ki, cinas qafiyələr söz və morfemlərlə yanaşı iki sintaqm arasında da özünü nümayiş etdirir. Nümunə kimi aşağıdakı bir bayatını nəzərdən keçirmək yerinə düşərdi.

*Gül-gülə qat, a bağlar,
Dərdi-qəmi at, a bağlar.
Yaxşı at minən igid
Ümüdin ata bağlar.*

Bu bəyatın birinci və ikinci misralarının hər biri iki sintaqmdan ibarətdir. Hər iki misrada "a bağlar" sözü çağırış ifadə edən vokativ (xıtab) funksiyasında çıxış edir. Birinci misrada "qat" morfemi, ikinci misrada "at" morfemi ilə daxili qafiyə təşkil etsə də, əlavə fonemdə "at" morfemi ilə sıfır oppozisiya yaradır. İki sintaqmdan ibarət olan ikinci misrada "at" morfemi fasilə ilə "a bağlar" birləşməsindən ayrılır və sonuncu da ayrıca sintaqm təşkil edir. Dördüncü misrada iki morfemli "bağlar" sözünün əvvəlində gələn [a] fonemi birinci sintaqmda olan "at" morfeminə bağlanır və yeni məna yaradır, yəni feil kimi deyil, isim mənası kəsb edir və yönlük halda "əkilçi" morfemi çıxış edir. Başqa sözlə, iki sintaqmın elementləri olan "at" və "a bağlar" dördüncü misrada bir sintaqm kimi reallaşır. Belə də /at, a bağlar/ – "ata bağlar" birləşməsi ilə qarşılaşdırılır. Birinci birləşmədə "at" morfemdən sonra sintaqm bölgüsü baş verdiyindən "a bağlar" birləşməsindən fasilə ilə ayrılır, "bağlar" sözündə olan [a] vurğulu olduğundan o, "bağlar" sözündən ayrılır və nisbətən uzun tələffüz olunur. "at" morfemində [t] samit söz sonunda gəldiyindən güclü nəfəslənmə ilə reallaşır. Sonuncu misrada [a] fonemi "at" morfeminə bağlanır, yeni forma məna yaranır və bir sintaqm daxilində reallaşır.

Beləliklə, Azərbaycan dilində iki söz və morfem qovuşuğunda açıq və qapalı keçidlərin (open and closed juncture) formalaşması mexanizmini üç növə bölmək olar:

- 1) cümlə vurğusunun yeri və dərəcələri ilə reallaşan açıq və qapalı keçidlərin qarşılaşdırılması;
- 2) fonemlərin progressiv və regressiv üsulla söz və ya morfem qovuşuğunda yerdəyişməsi ilə formalaşan söz və morfem cütləri;
- 3) cinas qafiyələri söz və birləşmələrinin vurğu və fonemlərin progressiv və regressiv üsulla yerdəyişməsindən formalaşan üçlü morfem sərhədləri.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı

1. Axundov A.A. Azərbaycan dilinin fonetikasi. - Bakı: Maarif, -1988. -285 s.
2. Dəmirçizadə Ə. Müasir Azərbaycan dili. I hissə. -Bakı: Şərq – Qərb, -2007. -253 s.
3. Əfəndiyev P. Azərbaycan sifəli xalq ədəbiyyatı. -Bakı: Elm-təhsil, -2013, -593 s.
4. Əliyev R. Ədəbiyyat nəzəriyyəsi. – Bakı: Mütərcim, -2008, -360 səh.
5. Hüseynova Məhira. Aşq və el şairlərinin fonopoetikası. -Bakı: Mütərcim, -2015.
6. Trubetskoy N.S. Fonologiyanın əsasları. (Almancadan tərcüməsi, "Ön söz və qeydlər" F.Yadigarındır.) -Bakı: Mütərcim, -2001. -380 s.

Açar sözlər: fonem, morfem, vurğu, cinas sözlər, açıq qovuşaq, qapalı qovuşaq

Key words: phoneme, morpheme, stress, juncture, open juncture, closed juncture

Ключевые слова: фонема, морфема, ударение, сочетание, открытые сочетание, закрытые сочетание.

On word pairs resulting from the change of morpheme boundaries in the Azerbaijani language

Summary

The article deals with the juncture of phoneme in the Azerbaijani language. In the article an attempt is made to study the different features of Azerbaijani consonants in word pairs which are happened at the morpheme at word boundaries.

О парных словах, возникших в результате изменения границ морфем в азербайджанском языке

Резюме

В статье рассматривается соединение фонем в азербайджанском языке. В статье предпринята попытка изучить различные особенности азербайджанских согласных в словарных парных словах, которые встречаются в морфемах на границах слов.

RƏYÇİ: dos. S.Abbasova